

Asia: VN/13714/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolakia (614/2021). Hyvinvointialue- ja maakuntajakolain nimike ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialue-jakolaiksi. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin (611/2021) sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annettuun lakiin (616/2021) tehtäisiin esityksestä johtuvat teknisluonteiset tarkistukset. Lisäksi hyvinvointialueesta annetun lain valtuustoryhmän toiminnan tukemista ja luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia koskeviin säännöksiin ehdotetaan täsmennyksiä. Hyvinvointialueiden muuttaminen ei välttämättä aina edellytä maakuntajaon tarkastelua eikä maakuntajaon muutos automaattisesti vaikuta hyvinvointialueiden rakenteeseen.

Pohjanmaan hyvinvointialue näkee, että hyvinvointialue- ja maakuntajakolain jakaminen kahdeksi eri laiksi, hyvinvointialuelajiksi ja maakuntajakolajiksi, on lähtökohtaisesti perusteltu ratkaisu, mutta esitetyt muutokset eivät kokonaisvaikutuksiltaan ole pelkästään ”teknisluonteisia”. Pohjanmaan hyvinvointialue yhtyy Hyvinvointialue Oy:n (Hyvil) lausuntoon, että, esitetty muutos ”ei välttämättä ole täysin ongelmaton. Hyvinvointialue- ja maakuntajakolain eriyttäminen voi johtaa tilanteisiin, jotka eivät ole hyvinvointialueiden näkökulmasta toivottavia.”

Erillinen lainsäädäntö mahdollistaa muutokset hyvinvointialueen ja maakuntien rajoihin. Hyvinvointialueen raja-alueella yksittäisen kunnan halu siirtyä toiselle hyvinvointialueelle, voi aiheuttaa ongelmia hyvinvointialueen palveluverkkojen ylläpitämiseen. Kunnat voivat käyttää aluevaihtoa keinona vaikuttaa esimerkiksi hyvinvointialueen palveluverkkopäätöksiin. Kunnan siirtyminen toiselle hyvinvointialueelle voi johtaa rahoitusmuutoksiin väestöpohjan pienentymisen

seurauksena ja haitata siten hyvinvointialueiden talouden pitkäaikaista suunnittelua ja kehittämistä. Hyvinvointialueella pitäisi olla myös maakuntajaossa muutosten (esim. kuntasiirtyminen) lausunto-oikeus. Mahdollisiin kuntamuutoksiin pitäisi olla painavat perusteet.

Hyvinvointialue muodostuu yhdestä kokonaisesta maakunnan alueesta. Esityksen mukaan hyvinvointialue voisi myös muodostua useammasta kokonaisesta maakunnasta. Pohjanmaan hyvinvointialue yhtyy Hyvilin näkemykseen, että ”esitetty muutos mahdollistaisi hyvinvointialueiden määrään merkittävänkin muutoksen. Hyvinvointialueiden määrän vähentämisellä voi olla merkittäviä ja kauaskantoisia vaikutuksia niin hyvinvointialueiden itsehallintoon ja kykyyn toimia kuin myös hyvinvointialueiden asukkaiden perusoikeuksiin.”

Muutoksiin valmistautumiseen esitetään yhden vuoden siirtymä aikaa. Pohjanmaan hyvinvointialue pitää tätä kannatettavana, mutta tämänkin aika on lyhyt suurissa muutoksissa. Kiinteän omaisuuden ja siihen liittyvä irtaimen omaisuuden sekä hyvinvointialueen velkaosuuden järjestelyt vievät enemmän aikaa kuin yksi vuosi. Hyvinvointialueen rajojen muutosten vaikutusarviointia on tämän vuoksi tehtävä hallituksen esityksessä laajemmin. Mahdollisessa muutostilanteessa palvelujen järjestämisen ja jatkuvuuden turvaamiseksi tulisi arvioida palvelua tuottavan henkilöstön tai palvelujen järjestämistä koskevien sopimusten siirtymisestä sekä omaisuusjärjestelyistä aiheutuvia seurauksia. Hyvinvointialueet ovat saattaneet tehdä laajojakin investointeja, joihin liittyvä velka voi merkittävästikin heikentää uuden hyvinvointialueen toiminnallista ja taloudellista asemaa ilman, että vastaanottavalla hyvinvointialueella olisi ollut mahdollisuutta vaikuttaa aiemmin tehtyihin investointipäätöksiin.

Hallituksen esityksellä tavoitellaan hyvinvointialueiden päätöksenteon tehostumista. Tällä arvioidaan saavutettavan 5 miljoonan euron säästö vuodesta 2026 alkaen. Hyvinvointialue voisi itse päättää valtuustoryhmien tukemisesta ja luottamushenkilöiden palkkioista. Aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen talousarviossa määrärahojen kohdentumisesta sekä luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista hyvinvointialuelain 22 §:n ja 115 §:n mukaisesti. Hallitus esittää, että ”lain 87 § Palkkiot ja korvaukset, pykälän 1 momentin 1 kohtaa täsmennettäisiin siten, että kokouspalkkioita voidaan maksaa ainoastaan toimielimen ja vaikuttamistoimielimen kokouksista. Kohtaa ei sovellettaisi erilaisiin toimielimen kokouksen ulkopuolisiin tilaisuuksiin ja kokoontumisiin. Toimielinten kokousten ulkopuolisista hyvinvointialueen järjestämistä tilaisuuksista voitaisiin maksaa 2 momentissa tarkoitettuja erillispalkkioita hyvinvointialueen harkinnan mukaan. Aluevaltuustoryhmiä voitaisiin tukea esimerkiksi antamalla ryhmän käyttöön tiloja, sihteeriapua, tietoyhteyksiä ja laitteita sekä avustamalla luottamushenkilöiden koulutusta tai sellaisten tilaisuuksien järjestämistä, jotka liittyvät hyvinvointialueen päätöksentekoon liittyvien asioiden käsittelyyn”.

Pohjanmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana esitystä, että valtuustoryhmärahojen raportoinnin tehostamiseksi, hyvinvointialueen tilinpäätöksessä tulee ilmoittaa valtuustoryhmien tuen käyttökohde ja yksilöitävä sen käyttötarkoitus. Pohjanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan hyvinvointialueen valtuusto- ja aluehallintoyöskentely ovat hyvinvointialueen toiminnan laajuuden vuoksi vaativa tehtävä, vaikka poliittiseen päätöksentekoon osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Rahoituksen vähentäminen voi johtaa käytännössä valtuustoryhmien tukemisen ja luottamushenkilöiden palkkioiden alentamiseen. Hyvinvointialueen asukkaiden kuuleminen ja keskustelutilaisuudet hyvinvointialueen päätöksentekoon liittyvistä asioista ovat erittäin tärkeitä hyvinvointialueiden imagon vahvistamiseksi. Kansalaisille hyvinvointialue on vielä melko abstrakti organisaatiomuoto. Kansalaisten luottamuksen vahvistamiseksi on viranhaltijoiden

ja poliittisten luottamushenkilöiden jalkauduttava alueen eri kuntiin. Tästäkin aiheutuu kuluja. Arvioitu viiden miljoonan euron säästö on säästämistä väärästä kohdasta.

Pohjanmaan hyvinvointialue ei anna lausuntoa maakuntaa koskeviin muutosesityksiin.

Marina Kinnunen

Hyvinvointialuejohtaja

Pohjanmaan hyvinvointialue

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

-

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

-

Muut huomiot esityksestä

-

Berglund Marie-Louis
Pohjanmaan hyvinvointialue